

Zbierka súdnych rozhodnutí

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (piata komora)

z 8. júna 2017*

[Znenie opravené uznesením z 12. júna 2017]

[Znenie opravené uznesením zo 14. septembra 2017]

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania — Súdna spolupráca v občianskych veciach — Právomoc, uznávanie a výkon rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností — Medzinárodné únosy detí — Haagsky dohovor z 25. októbra 1980 — Nariadenie (ES) č. 2201/2003 — Článok 11 — Žiadosť o návrat — Pojem ‚obvyklý pobyt‘ dojčťa — Dieťa narodené v súlade s vôľou svojich rodičov v inom členskom štáte, ako je štát, v ktorom mali obvyklý pobyt — Nepretržitý pobyt dieťaťa počas prvých mesiacov jeho života v členskom štáte, v ktorom sa narodilo — Rozhodnutie matky nevrátiť sa do členského štátu, kde mal pár obvyklý pobyt“

Vo veci C-111/17 PPU,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ, podaný rozhodnutím Monomeles Protodikeio Athinon (Prvostupňový súd v Aténach, rozhodujúci ako samosudca, Grécko) z 28. februára 2017 a doručený Súdnemu dvoru 7. marca 2017, ktorý súvisí s konaním:

OL

proti

PQ,

SÚDNY DVOR (piata komora),

v zložení: predseda piatej komory J. L. da Cruz Vilaça (spravodajca), sudcovia M. Berger, A. Borg Barthet, E. Levits a F. Biltgen,

generálny advokát: N. Wahl,

tajomník: L. Hewlett, hlavná referentka,

so zreteľom na žiadosť vnútroštátneho súdu z 28. februára 2017, doručenú Súdnemu dvoru 7. marca 2017, o prejednanie návrhu na začatie prejudiciálneho konania v naliehavom konaní podľa článku 107 Rokovacieho poriadku Súdneho dvora,

so zreteľom na rozhodnutie piatej komory zo 16. marca 2017 vyhovieť tejto žiadosti,

* Jazyk konania: gréčtina.

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní zo 4. mája 2017,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

- OL, v zastúpení: C. Athanasopoulos a A. Alexopoulou, dikigoroí,
- PQ, v zastúpení: S. Sfakianaki, dikigoros,
- helénska vláda, v zastúpení: T. Papadopoulou, G. Papadaki a A. Magrippi, splnomocnené zástupkyne,
- [v znení opravného uznesenia zo 14. septembra 2017] vláda Spojeného kráľovstva, v zastúpení: S. Brandon, splnomocnený zástupca, za pomoci E. Devereaux, QC,
- Európska komisia, v zastúpení: M. Konstantinidis, M. Wilderspin a A. Katsimerou, splnomocnení zástupcovia,

po vypočutí návrhov generálneho advokáta na pojednávaní 16. mája 2017,

vyhlásil tento

Rozsudok

- 1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu článku 11 ods. 1 nariadenia Rady (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 o právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1347/2000 (Ú. v. EÚ L 338, 2003, s. 1; Mím. vyd. 19/006, s. 243).
- 2 Tento návrh bol podaný v rámci sporu medzi OL a PQ týkajúceho sa žiadosti, ktorú podal OL, o návrat ich dieťaťa nachádzajúceho sa v Grécku, čo je členský štát, kde sa toto dieťa narodilo a býva so svojou matkou, do Talianska, kde mal pár obvyklý pobyt pred narodením dieťaťa.

Právny rámec

Medzinárodné právo

- 3 Cieľom Dohovoru o občianskoprávných aspektoch medzinárodných únosov detí, uzatvoreného v Haagu 25. októbra 1980 (ďalej len „Haagsky dohovor z roku 1980“), je, ako vyplýva z jeho úvodných ustanovení, najmä ochrana dieťaťa na medzinárodnej úrovni pred škodlivými účinkami neoprávneného premiestnenia alebo zadržania, a stanovenie postupov na zabezpečenie urýchleného návratu dieťaťa do štátu jeho obvyklého pobytu. Tento dohovor bol ratifikovaný všetkými členskými štátmi Európskej únie.
- 4 Článok 1 Haagskeho dohovoru z roku 1980 stanovuje:
„Cieľom tohto dohovoru je
a) zabezpečiť okamžitý návrat detí, ktoré boli neoprávnene premiestnené do niektorého zmluvného štátu alebo sú v ňom zadržované,
b) zabezpečiť, aby opatrovnícke práva a práva styku podľa právneho poriadku jedného zmluvného štátu sa účinne dodržiavali v ostatných zmluvných štátoch.“

5 Podľa článku 3 tohto dohovoru:

„Premiestnenie alebo zadržanie dieťaťa sa považuje za neoprávnené, ak

- a) je porušením opatrovníckeho práva, ktoré nadobudla osoba, inštitúcia alebo iná právnická osoba buď spoločne, alebo samostatne podľa právneho poriadku štátu, na ktorého území malo dieťa svoj obvyklý pobyt bezprostredne pred premiestnením alebo zadržaním, a
- b) v čase jeho premiestnenia alebo zadržania sa toto právo aj skutočne vykonávalo buď spoločne, alebo samostatne, alebo by sa takto vykonávalo, ak by nedošlo k premiestneniu či zadržaniu.

Opatrovnícke právo uvedené v písmene a) možno nadobudnúť najmä priamo zo zákona alebo na základe rozhodnutia súdu alebo správneho orgánu, alebo na základe dohody platnej podľa právneho poriadku tohto štátu.“

6 Článok 5 písm. a) uvedeného dohovoru stanovuje, že v zmysle tohto dohovoru „opatrovnícke právo“ zahŕňa práva týkajúce sa starostlivosti o osobu dieťaťa a najmä právo určiť miesto jeho pobytu.

7 Článok 8 tohto istého dohovoru stanovuje:

„Osoba, inštitúcia alebo iná právnická osoba, ktorá tvrdí, že dieťa bolo premiestnené alebo zadržané v rozpore s opatrovníckym právom, sa môže obrátiť so žiadosťou na ústredný orgán štátu obvyklého pobytu dieťaťa alebo na ústredný orgán iného zmluvného štátu o pomoc pri zabezpečení návratu dieťaťa.

...“

8 Článok 11 prvý odsek Haagskeho dohovoru z roku 1980 stanovuje, že súdne alebo správne orgány všetkých zmluvných štátov budú v konaní o návrat dieťaťa konať bez odkladu.

Právo Únie

9 Odôvodnenia 12 a 17 nariadenia č. 2201/2003 stanovujú:

„(12) Kritériá právomoci vo veciach rodičovských práv a povinností, upravené týmto nariadením, sú tvorené tak, aby zodpovedali najlepšiemu záujmu dieťaťa, najmä kritériu blízkosti. To znamená, že právomoc by mal mať v prvom rade členský štát obvyklého pobytu dieťaťa, s výnimkou určitých prípadov zmeny pobytu dieťaťa alebo v dôsledku dohody medzi nositeľmi rodičovských práv a povinností.

...

(17) V prípadoch neoprávneného premiestnenia alebo zadržiavania dieťaťa sa má bez odkladu dosiahnuť návrat dieťaťa, a na tento účel by sa mal naďalej uplatňovať [Haagsky dohovor z roku 1980], doplnený ustanoveniami tohto nariadenia, najmä jeho článkom 11. ...“

10 Článok 2 tohto nariadenia uvádza tieto definície:

“...“

7. pojem „rodičovské práva a povinnosti“ označuje všetky práva a povinnosti týkajúce sa osoby alebo majetku dieťaťa, ktoré nadobudla fyzická osoba alebo právnická osoba rozsudkom, zo zákona alebo na základe dohody, ktorá má právne účinky. Tento pojem zahŕňa opatrovnícke právo a právo styku s dieťaťom;
8. pojem „nositeľ rodičovských práv a povinností“ označuje každú osobu, ktorá má rodičovské práva a povinnosti k dieťaťu;
9. pojem „opatrovnícke právo“ zahŕňa práva a povinnosti súvisiace s osobnou starostlivosťou o dieťa, najmä právo určiť miesto pobytu dieťaťa;

...

11. pojem „neoprávnené premiestnenie alebo zadržovanie“ znamená premiestnenie alebo zadržovanie dieťaťa, ak:
  - a) je porušením opatrovníckeho práva nadobudnutého rozsudkom, zo zákona alebo dohodou, ktorá má právne účinky, podľa práva členského štátu, v ktorom malo dieťa obvyklý pobyt bezprostredne pred premiestnením alebo zadržaním;
  - a
  - b) za predpokladu, že v čase premiestnenia alebo zadržania sa toto opatrovnícke právo aj skutočne vykonávalo, buď spoločne alebo samostatne, alebo by sa bolo takto vykonávalo, ak by nedošlo k premiestneniu alebo zadržaniu. Opatrovnicke právo sa považuje za vykonávané spoločne, ak na základe rozsudku alebo zo zákona jeden nositeľ rodičovských práv a povinností nemôže rozhodnúť o mieste pobytu dieťaťa bez súhlasu druhého nositeľa rodičovských práv a povinností.“

- 11 Podľa článku 8 uvedeného nariadenia, nazvaného „Všeobecná právomoc“:

„1. Súdny členský štát má právomoc vo veciach rodičovských práv a povinností k dieťaťu, ktoré má obvyklý pobyt v tomto členskom štáte v čase začatia konania.

2. Odsek 1 sa uplatňuje s výhradou ustanovení článkov 9, 10 a 12.“

- 12 Článok 10 toho istého nariadenia, nazvaný „Súdna právomoc v prípadoch únosu dieťaťa“, stanovuje:

„V prípade neoprávneného premiestnenia alebo zadržania dieťaťa si súdny členský štát, v ktorom malo dieťa svoj obvyklý pobyt bezprostredne pred svojim neoprávneným premiestnením alebo zadržaním, zachováva právomoc, až kým dieťa nenadobudne obvyklý pobyt v inom členskom štáte a:

- a) každá osoba, orgán alebo iný subjekt, ktorý vykonáva opatrovnícke právo sa zmieril s premiestnením alebo zadržaním,

alebo

- b) dieťa sa zdržiavalo v tomto inom členskom štáte najmenej jeden rok po tom, ako sa osoba, orgán alebo iný subjekt, ktorý vykonáva opatrovnícke právo, dozvedel, alebo mohol dozvedieť, o mieste pobytu dieťaťa, dieťa sa zžilo s novým prostredím a je splnená najmenej jedna z týchto podmienok:
  - i) do jedného roka odvtedy, ako sa nositeľ opatrovníckeho práva dozvedel alebo mohol dozvedieť o mieste pobytu dieťaťa, sa nepodala žiadosť o návrat dieťaťa na príslušné orgány členského štátu, do ktorého bolo dieťa premiestnené alebo v ktorom je zadržované;
  - ii) nositeľ opatrovníckeho práva vzal späť svoju žiadosť o návrat a v lehote stanovenej v bode i) sa nepodala nová žiadosť;

- iii) konanie na súde členského štátu, v ktorom malo dieťa obvyklý pobyt bezprostredne pred neoprávneným premiestnením alebo zadržaním, sa skončilo podľa článku 11 ods. 7;
- iv) súdy členského štátu, v ktorom malo dieťa obvyklý pobyt bezprostredne pred neoprávneným premiestnením alebo zadržaním, vydali rozsudok o opatrovníckom práve, z ktorého nevyplýva povinnosť návratu dieťaťa.“

13 Článok 11 nariadenia č. 2201/2003, nazvaný „Návrat dieťaťa“, stanovuje:

„1. Keď osoba, orgán alebo iný subjekt, ktorý vykonáva opatrovnícke právo, podá žiadosť na príslušné orgány členského štátu o vydanie rozsudku podľa [Haagskeho dohovoru z roku 1980], aby dosiahla návrat dieťaťa, ktoré bolo neoprávnené premiestnené alebo zadržané v inom členskom štáte ako členskom štáte, v ktorom malo dieťa obvyklý pobyt bezprostredne pred neoprávneným premiestnením alebo zadržaním, uplatňujú sa odseky 2 až 8.

...

3. Súd, ktorému sa podala žiadosť o návrat dieťaťa podľa odseku 1, koná o žiadosti urýchlene najrýchlejšími postupmi, ktoré mu poskytuje vnútroštátny právny poriadok.

Bez toho, aby bola dotknutá prvá veta tohto odseku, súd vydá rozsudok najneskôr do šiestich týždňov od podania žiadosti, ak tomu nebránia výnimočné okolnosti.

...“

Grécke právo

14 Z informácií obsiahnutých v rozhodnutí vnútroštátneho súdu vyplýva, že v Grécku sa žiadosť o návrat v zmysle Haagskeho dohovoru z roku 1980 musí podať na Monomeles Protodikeio (Prvostupňový súd v Aténach, rozhodujúci ako samosudca, Grécko) v mieste, kde sa nachádza dotknuté dieťa po únose, alebo v mieste bydliska páchatela tohto únosu. Takúto žiadosť možno podať buď prostredníctvom ministerstva spravodlivosti – ktoré je v tomto členskom štáte ústredným orgánom pre žiadosti o návrat – alebo ho môže podať priamo osoba, zariadenie alebo organizácia, ktoré sa domáhajú opatrovníckeho práva k dieťaťu. Táto žiadosť sa prejednáva v konaní o nariadení predbežného opatrenia, ale rozhodnutie vydané súdom je konečným rozhodnutím v spore o návrat dieťaťa.

Spor vo veci samej a prejudiciálna otázka

15 Z rozhodnutia vnútroštátneho súdu, ako aj z písomných a ústnych pripomienok predložených Súdnemu dvoru vyplýva, že OL, taliansky štátny príslušník, a PQ, grécka štátna príslušníčka, sa zosobášili 1. decembra 2013 v Taliansku, členskom štáte, v ktorom sa následne spolu usadili v obci Sassoferato.

16 Keď bola PQ v ôsmom mesiaci tehotenstva, manželia sa dohodli, že porodí ich dieťa v Aténach (Grécko), kde bude môcť využiť pomoc svojich rodičov, a že potom sa vráti do spoločného bydliska manželov v Taliansku spolu s dieťaťom.

17 Manželia tak pricestovali do Atén, kde PQ porodila 3. februára 2016 dcéru, ktorá tam odvtedy zostala so svojou matkou. OL potom odišiel do Talianska. Podľa jeho vyjadrení súhlasil s tým, aby dieťa zostalo v Grécku až do mája 2016, keď očakával, že sa jeho manželka spolu s dojčatkom vráti. V priebehu mesiaca jún toho istého roku sa PQ jednostranne rozhodla zostať s dieťaťom v Grécku.

- 18 Podľa PQ manželia neurčili presný dátum, kedy sa má vrátiť do Talianska s dieťaťom. PQ najmä tvrdí, že v máji 2016 a následne v júni toho istého roka ju OL navštívil v Grécku. Okrem toho sa dohodli, že spolu v tomto členskom štáte strávajú letné prázdniny.
- 19 Dňa 20. júla 2016 podal OL na Tribunale ordinario di Ancona (Okresný súd Ancona, Taliansko) návrh na rozvod. V tomto rámci najmä žiadal, aby mu bolo priznané výlučné opatrovnicke právo k dieťaťu, bolo upravené právo styku pre matku, bol nariadený návrat dieťaťa do Talianska a aby mu bolo priznané výživné na starostlivosť o dieťa. Rozhodnutím zo 7. novembra 2016 tento súd dospel k záveru, že konanie o návrhoch týkajúcich sa rodičovských práv a povinností k dieťaťu treba zastaviť, lebo býva od narodenia v inom členskom štáte ako Taliansku. OL podal proti tomuto rozhodnutiu odvolanie, ktoré však 20. januára 2017 Corte d'appello di Ancona (Odvolací súd Ancona, Taliansko) zamietol. Okrem toho rozhodnutím z 23. januára 2017 Tribunale ordinario di Ancona (Okresný súd Ancona) odmietol rozhodnúť o návrhu na výživné, opäť z dôvodu, že dieťa nemá v Taliansku obvyklý pobyt. Nakoniec tento súd 23. februára 2017 rozhodol, že rozvádza manželstvo OL a PQ, ale nerozhodol o rodičovských právach a povinnostiach dieťaťa.
- 20 Súbežne s konaním na talianskych súdoch sa OL obrátil 20. októbra 2016 na Monomeles Protodikeio Athinon (Prvostupňový súd v Aténach, rozhodujúci ako samosudca) so žiadosťou o návrat, týkajúcou sa dieťaťa.
- 21 V tejto súvislosti tento súd zastáva názor, že hoci dieťa nebolo „premiestnené“ v zmysle článku 11 ods. 1 nariadenia č. 2201/2003 alebo článku 3 Haagskeho dohovoru z roku 1980 z jedného členského štátu do druhého, bolo neoprávnene zadržané svojou matkou v Grécku bez toho, aby otec súhlasil s tým, že dieťa tam bude mať obvyklý pobyt, hoci rodičia vykonávajú spoločne rodičovské práva a povinnosti k tomuto dieťaťu.
- 22 Uvedený súd sa domnieva, že situácie, v ktorých sa dieťa narodí na mieste, ktoré nemá žiadnu súvislosť s obvyklým pobytom jeho rodičov – napríklad z dôvodu náhody alebo vyššej moci, kam patrí aj cesta rodičov do cudzej krajiny – a je následne neoprávnene premiestnené alebo zadržané jedným z nich, znamenajú vážny zásah do práv rodičov a skutočné odsunutie dieťaťa z miesta, ktoré by inak za normálnych okolností bolo miestom jeho obvyklého pobytu. Na takéto situácie sa malo z týchto dôvodov vzťahovať konanie o návrat upravené v Haagskom dohovore z roku 1980 a nariadení č. 2201/2003.
- 23 Fyzická prítomnosť dieťaťa v danom mieste by teda nemala byť predpokladom na to, aby tam malo „obvyklý pobyt“ v zmysle článku 11 nariadenia č. 2201/2003. Pokiaľ ide totiž osobitne o novorodencov a dojčatá, faktory umožňujúce zvyčajným spôsobom určiť obvyklý pobyt strácajú na relevantnosti z dôvodu úplnej závislosti týchto detí v nízkom veku od osôb, ktoré k nim majú opatrovnicke právo. Súdny dvor okrem toho už sám dospel k záveru, že podmienka týkajúca sa fyzickej prítomnosti dieťaťa je menej dôležitá v prípade dojčatá, keďže rozhodol v rozsudku z 22. decembra 2010, Mercredi (C-497/10 PPU, EU:C:2010:829), že niekoľkodňový pobyt takéhoto dojčatá na danom mieste, spolu s ďalšími faktormi, stačí na to, aby platilo, že tam má obvyklý pobyt.
- 24 Podľa vnútroštátneho súdu na účely určenia obvyklého pobytu novorodenca alebo dojčatá treba skôr použiť ako primárny faktor spoločný zámer nositeľov rodičovskej zodpovednosti, ktorý možno vyvodiť z príprav, ktoré tieto osoby vykonali s cieľom prijatia dieťaťa, ako vyhlásenie o narodení dieťaťa na matrike v mieste ich obvyklého pobytu, nákup odevov, ktoré sú pre neho nevyhnutné alebo nábytku, ktorý mu je určený, príprava jeho izby alebo prenájom väčšieho domu.

- 25 Za týchto podmienok Monomeles Protodikeio Athinon (Prvostupňový súd v Aténach, rozhodujúci ako samosudca) rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru túto prejudiciálnu otázku:

„Aký výklad sa má dať pojmu ‚obvyklý pobyt‘ v zmysle článku 11 ods. 1 [nariadenia č. 2201/2003] v prípade dojčata, ktoré sa z dôvodu náhody alebo vyššej moci narodilo na mieste odlišnom od miesta, o ktorom jeho rodičia, ktorí spoločne vykonávajú rodičovské práva a povinnosti, uvažovali ako o mieste jeho obvyklého pobytu, a ktoré bolo odvtedy neoprávnene zadržané jedným zo svojich rodičov v štáte, kde sa narodilo, alebo ktoré bolo premiestnené do tretej krajiny? Osobitne, je fyzická prítomnosť vo všetkých prípadoch nevyhnutným a zjavným predpokladom pre stanovenie obvyklého pobytu osoby, a najmä novorodenca?“

O naliehavom prejudiciálnom konaní

- 26 Vnútroštátny súd navrhol, aby sa na predmetný návrh na začatie prejudiciálneho konania vzťahovali ustanovenia o naliehavom prejudiciálnom konaní podľa článku 107 Rokovacieho poriadku Súdneho dvora.
- 27 Na podporu tohto návrhu uvedený súd uvádza, že spor vo veci samej sa týka dieťaťa, ktoré nemá ešte ani jeden rok, ktoré žije odlúčené od svojho otca počas viac ako deviatich mesiacov bez toho, aby tento otec mal možnosť komunikovať s ním a že takáto situácia môže vážnym spôsobom narušiť ich budúci vzťah.
- 28 V tejto súvislosti treba v prvom rade uviesť, že prejednávaný návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu nariadenia č. 2201/2003, ktoré bolo prijaté najmä na základe článku 61 písm. c) ES, teraz článok 67 ZFEÚ, ustanovenia nachádzajúceho sa v hlave V tretej časti Zmluvy o FEÚ, ktorá sa týka priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti. V dôsledku toho možno tento návrh prejednať v naliehavom prejudiciálnom konaní.
- 29 V druhom rade z rozhodnutia vnútroštátneho súdu vyplýva, že dotknuté dieťa je oddelené od svojho otca vo veku, ktorý je citlivý pre jeho zmysly, a predĺžovanie súčasnej situácie by mohlo podstatne poškodiť budúci vzťah tohto dieťaťa so svojím otcom.
- 30 Za týchto podmienok piata komora Súdneho dvora 16. marca 2017 na základe návrhu sudcu spravodajcu a po vypočutí generálneho advokáta vyhovela návrhu vnútroštátneho súdu, aby sa na tento návrh na začatie prejudiciálneho konania vzťahovali ustanovenia o naliehavom prejudiciálnom konaní.

O prejudiciálnej otázke

- 31 Na úvod treba uviesť, že okolnosti vo veci samej sa líšia čiastočne od tých, ktoré sú uvedené v prejudiciálnej otázke.
- 32 Z rozhodnutia vnútroštátneho súdu totiž vyplýva, že dieťa OL a PQ sa narodilo v Grécku nie „z dôvodu náhody alebo vyššej moci“, ale v súlade so spoločnou vôľou jeho rodičov, aby PQ mohla využiť pomoc svojich rodičov pred pôrodom a počas prvých mesiacov života dieťaťa. Je takisto zjavné, že následne nebolo „premiestnené do tretej krajiny“. Okrem toho, hoci vnútroštátny súd vo svojej otázke uvádza tak „novorodenca“, ako aj „dojča“, treba konštatovať, že keďže bezprostredne pred údajným zadržaním, teda v júni 2016, malo toto dieťa už päť mesiacov, vo veci samej ide o dojča.
- 33 Podľa ustálenej judikatúry neprináleží Súdnemu dvoru formulovať konzultatívne stanoviská na všeobecné alebo hypotetické otázky (rozsudok zo 16. júla 1992, Meilicke, C-83/91, EU:C:1992:332, bod 25, a uznesenie z 11. januára 2017, Boudjellal, C-508/16, neuvverejnené, EU:C:2017:6, bod 32).

- 34 V rámci konania na základe spolupráce medzi vnútroštátnymi súdmi a Súdny dvorom zakotveného v článku 267 ZFEÚ však prináleží Súdnemu dvoru poskytnúť vnútroštátnemu súdu odpoveď potrebnú na rozhodnutie vo veci, ktorú začal tento súd prejednávať. Vzhľadom na to Súdnemu dvoru prináleží v prípade potreby preformulovať otázky, ktoré sú mu položené (pozri najmä rozsudok z 13. októbra 2016, M. a S., C-303/15, EU:C:2016:771, bod 16, ako aj citovanú judikatúru).
- 35 Preto treba chápať položenú otázku v tom zmysle, že vnútroštátny súd sa v podstate pýta na výklad, ktorý treba dať pojmu „obvyklý pobyt“ v zmysle článku 11 ods. 1 nariadenia č. 2201/2003, aby sa rozhodlo, či ide o „neoprávnené zadržanie“ v takej situácii, akou je tá vo veci samej, v ktorej sa dieťa narodilo a bývalo nepretržite so svojou matkou počas viacerých mesiacov v súlade so spoločnou vôľou svojich rodičov v inom členskom štáte, ako je ten, v ktorom títo rodičia mali pred jeho narodením obvyklý pobyt. V tomto rámci sa vnútroštátny súd pýta, či v takej situácii je pôvodný zámer rodičov, pokiaľ ide o návrat matky spolu s dieťaťom do tohto posledného uvedeného členského štátu, prevažujúcim faktorom na účely záveru, že toto dieťa v ňom má „obvyklý pobyt“ v zmysle tohto nariadenia, nezávisle od toho, že nikdy nebolo fyzicky prítomné v uvedenom členskom štáte.
- 36 V tejto súvislosti treba pripomenúť, že podľa definície pojmu „neoprávnené premiestnenie alebo zadržanie“ uvedenej v článku 2 bode 11 nariadenia č. 2201/2003, v znení veľmi podobnom so znením článku 3 Haagskeho dohovoru z roku 1980, sa tento pojem týka premiestnenia alebo zadržania dieťaťa, ku ktorému došlo v rozpore s opatrovníckym právom vyplývajúcim z rozsudku, zo zákona alebo dohody, ktorá má právne účinky, podľa práva „členského štátu, v ktorom malo dieťa obvyklý pobyt bezprostredne pred premiestnením alebo zadržaním“.
- 37 Okrem toho článok 11 ods. 1 nariadenia č. 2201/2003 stanovuje, že ustanovenia tohto článku sa uplatňujú, keď nositeľ opatrovníckeho práva podá žiadosť na príslušné orgány členského štátu o vydanie rozsudku podľa Haagskeho dohovoru z roku 1980, aby dosiahol návrat dieťaťa, ktoré bolo neoprávnené premiestnené alebo zadržané v „inom členskom štáte ako členskom štáte, v ktorom malo dieťa obvyklý pobyt bezprostredne pred neoprávneným premiestnením alebo zadržaním“.
- 38 Z týchto ustanovení vyplýva, že pojem „obvyklý pobyt“ predstavuje centrálny prvok na posúdenie dôvodnosti žiadosti o návrat. Takejto žiadosti totiž možno vyhovieť, len ak dieťa malo bezprostredne pred údajným premiestnením alebo zadržaním obvyklý pobyt v členskom štáte, do ktorého sa žiada návrat.
- 39 Pokiaľ ide o to, čo treba rozumieť pod pojmom „obvyklý pobyt“ dieťaťa, treba pripomenúť, že nariadenie č. 2201/2003, podobne ako Haagsky dohovor z roku 1980, nedefinuje tento pojem. Články tohto nariadenia, ktoré tento pojem používajú, neobsahujú tiež výslovný odkaz na právo členských štátov na účely definovania jeho zmyslu a rozsahu.
- 40 Súdny dvor takto už opakovane rozhodol, že ide o autonómny pojem práva Únie, ktorý sa musí vykladať vzhľadom na kontext ustanovení, ktoré ho používajú, a ciele sledované nariadením č. 2201/2003, najmä cieľ vyplývajúci z odôvodnenia 12, podľa ktorého kompetenčné pravidlá, ktoré stanovuje, sú koncipované v závislosti od najlepšieho záujmu dieťaťa a konkrétne podľa kritéria blízkosti (pozri rozsudky z 2. apríla 2009, A, C-523/07, EU:C:2009:225, body 34 a 35, ako aj z 22. decembra 2010, Mercredi, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, body 44 až 46).
- 41 Okrem toho podľa judikatúry Súdneho dvora musí mať pojem „obvyklý pobyt“ v nariadení č. 2201/2003 jednotný význam. Teda výklad tohto pojmu poskytnutý v kontexte článkov 8 a 10 tohto nariadenia, týkajúcich sa medzinárodnej právomoci súdov v oblasti rodičovských práv a povinností, je prenositeľný na článok 11 ods. 1 uvedeného nariadenia (pozri v tomto zmysle rozsudok z 9. októbra 2014, C, C-376/14 PPU, EU:C:2014:2268, bod 54).

- 42 Podľa tej istej judikatúry zodpovedá pojem „obvyklý pobyt“ dieťaťa miestu, ktoré vykazuje určitý stupeň začlenenia dieťaťa do sociálneho a rodinného prostredia. Toto miesto musia určiť vnútroštátne súdy vzhľadom na všetky osobitné skutkové okolnosti každého jednotlivého prípadu (rozsudky z 2. apríla 2009, A, C-523/07, EU:C:2009:225, body 42 a 44, ako aj z 22. decembra 2010, Mercredi, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, bod 47).
- 43 V tejto súvislosti okrem fyzickej prítomnosti dieťaťa v členskom štáte musia byť zohľadnené ďalšie faktory, z ktorých možno vyvodiť, že táto prítomnosť vôbec nemá dočasný alebo príležitostný charakter a že pobyt dieťaťa zodpovedá miestu, ktoré odzrkadľuje takú mieru začlenenia dieťaťa do sociálneho a rodinného prostredia (rozsudok z 2. apríla 2009, A, C-523/07, EU:C:2009:225, bod 38).
- 44 Medzi tieto faktory patria dĺžka, pravidelnosť, podmienky a dôvody pobytu dieťaťa na území členského štátu, ako aj jeho štátna príslušnosť (pozri v tomto zmysle rozsudok z 2. apríla 2009, A, C-523/07, EU:C:2009:225, bod 39). Okrem toho sa relevantné faktory menia v závislosti od veku dotknutého dieťaťa (rozsudok z 22. decembra 2010, Mercredi, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, bod 53).
- 45 V prípade, že je predmetné dieťa dojčatom, Súdny dvor uviedol, že jeho prostredie je v podstate rodina, ktorá je determinovaná referenčnou osobou alebo osobami, s ktorými žije, ktoré ho naozaj opatrujú a starajú sa o neho, a že toto dieťa zdieľa nevyhnutne sociálne a rodinné prostredie tejto osoby alebo týchto osôb. V dôsledku toho, keď tak ako vo veci samej, dojča opatruje naozaj jeho matka v inom členskom štáte, ako je štát, v ktorom býva obvykle jeho otec, treba zohľadniť najmä dĺžku, pravidelnosť, podmienky a dôvody jej pobytu na území prvého uvedeného členského štátu a jednak geografické a rodinné korene matky, ako aj rodinné a sociálne väzby, ktoré táto matka a dieťa udržiavajú v tom istom členskom štáte (pozri rozsudok z 22. decembra 2010, Mercredi, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, body 54 až 56).
- 46 Pokiaľ ide o zámer rodičov usadiť sa s dieťaťom v členskom štáte, Súdny dvor uznal, že môže byť takisto zohľadnený, ak sa prejavuje určitými hmatateľnými opatreniami, ako je nadobudnutie alebo prenájom ubytovania v hostiteľskom členskom štáte (pozri v tomto zmysle rozsudok z 2. apríla 2009, A, C-523/07, EU:C:2009:225, bod 40).
- 47 [V znení opravného uznesenia z 12. júna 2017] Takto teda v súlade s judikatúrou Súdneho dvora nemôže byť zámer rodičov v zásade sám osebe rozhodujúci pri určovaní obvyklého pobytu dieťaťa v zmysle nariadenia č. 2201/2003, ale predstavuje „indíciu“ takej povahy, ktorá dopĺňa zväzok ostatných navzájom súhlasných prvkov.
- 48 Je zjavné, že váha, ktorú treba dať tejto úvahe na účely určenia miesta obvyklého pobytu dieťaťa, závisí od okolností vlastných každému prípadu (pozri v tomto zmysle rozsudok z 22. decembra 2010, Mercredi, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, body 50 a 51).
- 49 Vzhľadom na to treba pripomenúť, že vo veci samej, ako bolo zdôraznené v bode 32 tohto rozsudku, sa dieťa narodilo v členskom štáte určenom podľa spoločnej vôle rodičov a že bezprostredne pred údajným zadržaním v ňom nepretržite bývalo päť mesiacov so svojou matkou v rámci rodiny jej rodičov, pričom nikdy neopustilo územie uvedeného štátu.
- 50 Za takýchto okolností by považovanie zámeru pôvodne vyjadreného rodičmi, pokiaľ ide o návrat matky spolu s dieťaťom do druhého členského štátu, ktorým bol štát ich obvyklého pobytu pred narodením dieťaťa, za prevažujúcu okolnosť, pričom by sa tak v skutočnosti zaviedlo všeobecné a abstraktné pravidlo, podľa ktorého je miestom obvyklého pobytu dojčťa nevyhnutne miesto obvyklého pobytu jeho rodičov, presiahlo hranice pojmu „obvyklý pobyt“ v zmysle nariadenia č. 2201/2003 a bolo by to aj v rozpore so systémom, efektivnosťou, ako aj účelom konania o návrat. Nakoniec, najlepším záujem dieťaťa si nevyžaduje taký výklad, aký navrhol vnútroštátny súd.

- 51 V tejto súvislosti treba po prvé pripomenúť, že pojem „obvyklý pobyt“ v zmysle nariadenia č. 2201/2003 odzrkadľuje v podstate otázku týkajúcu sa skutkových okolností. Bolo by preto ťažko zlučiteľné s týmto pojmom domnievať sa, že pôvodný zámer rodičov, aby dieťa bývalo v danom mieste, má mať prednosť pred okolnosťou, že býva nepretržite v inom štáte od svojho narodenia.
- 52 Po druhé vzhľadom na systém Haagskeho dohovoru z roku 1980 a článku 11 ods. 1 nariadenia č. 2201/2003 tvrdenie, podľa ktorého rodičia vykonávajú spoločne opatrovnícke právo, a preto matka nemôže rozhodnúť sama o mieste pobytu dieťaťa, nemôže byť rozhodujúce na určenie „obvyklého pobytu“ tohto dieťaťa v zmysle tohto nariadenia.
- 53 V súlade s definíciou „neoprávneného premiestnenia alebo zadržovania dieťaťa“, uvedenou v článku 2 bode 11 uvedeného nariadenia a v článku 3 Haagskeho dohovoru z roku 1980, pripomenutou v bode 36 tohto rozsudku, sa totiž oprávnenosť alebo neoprávnenosť premiestnenia alebo zadržovania posudzuje v závislosti od opatrovníckych práv priznaných podľa práva členského štátu obvyklého pobytu dieťaťa pred jeho premiestnením alebo zadržaním. V rámci posudzovania žiadosti o návrat teda určenie miesta obvyklého pobytu dieťaťa predchádza identifikácii opatrovníckych práv, ktoré boli prípadne porušené.
- 54 V dôsledku toho súhlas alebo neexistencia súhlasu otca pri výkone jeho opatrovníckeho práva s tým, že dieťa sa usadí v určitom mieste, nemôže byť rozhodujúcou úvahou na určenie „obvyklého pobytu“ tohto dieťaťa v zmysle nariadenia č. 2201/2003, čo je napokon v súlade s myšlienkou, že tento pojem reflektuje v podstate skutkovú otázku.
- 55 Tento výklad okrem toho potvrdzuje článok 10 tohto nariadenia, ktorý sa venuje práve situácii, keď dieťa získa nový obvyklý pobyt v nadväznosti na neoprávnené premiestnenie alebo zadržanie.
- 56 Po tretie v takej veci, o akú ide vo veci samej, by bolo považovať pôvodný zámer rodičov za prevažujúci faktor na účely určenia obvyklého pobytu dieťaťa v rozpore s efektívnosťou konania o návrat a právnou istotou.
- 57 V tejto súvislosti treba pripomenúť, že konanie o návrat je z hľadiska svojej povahy vydávacím konaním, keďže jeho cieľom je zabezpečiť, ako to stanovuje preambula Haagskeho dohovoru z roku 1980 a odôvodnenie 17 nariadenia č. 2201/2003, urýchlený návrat dieťaťa. Normotvorca Únie ďalej konkretizoval túto imperatívnu požiadavku v článku 11 ods. 3 nariadenia č. 2201/2003, keď uložil povinnosť súdom, ktoré prejednávajú žiadosti o návrat, aby vydali rozhodnutie, s výnimkou výnimočných okolností, najneskôr do šiestich týždňov od dátumu podania príslušného návrhu.
- 58 Žiadosť o návrat teda musí byť založená na prvkoch, ktoré sú rýchlo a ľahko overiteľné a ktoré sú, pokiaľ je to možné, jednohlasné. V takom spore, akým je spor vo veci samej, môže byť ťažké, ba priam nemožné stanoviť nad všetky primerané pochybnosti najmä dátum, ku ktorému pôvodne plánovali rodičia návrat matky do členského štátu ich obvyklého pobytu, a to, či je rozhodnutie matky zostať v členskom štáte narodenia dieťaťa príčinou alebo naopak dôsledkom návrhu na rozvod, ktorý podal otec na súdoch prvého členského štátu.
- 59 Keď sa to zhrnie, prijať v takomto kontexte taký výklad pojmu „obvyklý pobyt“ dieťaťa v zmysle nariadenia č. 2201/2003, že by pôvodný zámer rodičov týkajúci sa miesta, ktoré „malo byť“ miestom tohto bydliska, bol jeho prevažujúcim faktorom, by mohlo nútiť vnútroštátne súdy buď k tomu, aby zhromaždili veľký počet dôkazov a svedectiev, aby sa s istotou určil uvedený zámer, čo by však bolo len ťažko zlučiteľné s naliehavou povahou konania o návrat, alebo k tomu, aby vydali rozhodnutia bez toho, aby mali k dispozícii všetky relevantné dôkazy, čo by bolo zdrojom právnej neistoty.
- 60 Po štvrté v takom spore, o aký ide vo veci samej, by bol taký výklad pojmu „obvyklý pobyt“, aký navrhuje vnútroštátny súd, v rozpore s cieľom konania o návrat.

- 61 Z vysvetľujúcej správy k Haagskemu dohovoru z roku 1980 vyplýva, že jedným z cieľov tohto dohovoru, a teda aj článku 11 nariadenia č. 2201/2003 je opätovné nastolenie *statu quo ante*, teda situácie, ktorá existovala pred neoprávneným premiestnením alebo zadržaním dieťaťa. Cieľom konania o návrat je teda preložiť toto dieťa do prostredia, ktoré mu je najznámejšie, a tým obnoviť kontinuitu jeho životných podmienok a podmienok rozvoja.
- 62 V takej situácii, o akú ide vo veci samej, v súlade s týmto cieľom údajné protiprávne konanie jedného z rodičov nemôže samo osebe odôvodniť, aby sa vyhovel žiadosti o návrat a aby dieťa bolo premiestnené z členského štátu, v ktorom sa narodilo a nepretržite oprávnené v ňom býva, do členského štátu, ktorý mu nie je blízky.
- 63 Cieľom konania o návrat, upraveného Haagskym dohovorm z roku 1980 a nariadením č. 2201/2003, je takisto to, aby jeden z rodičov nemohol posilniť svoje postavenie, pokiaľ ide o opatrovnícke právo k dieťaťu tak, že sa svojím faktickým konaním vymaní z právomoci súdov, ktoré sú v zásade príslušné podľa pravidiel stanovených najmä týmto nariadením rozhodovať o rodičovských právach a povinnostiach k tomuto dieťaťu (pozri v tomto zmysle rozsudky z 23. decembra 2009, *Detiček*, C-403/09 PPU, EU:C:2009:810, bod 49, a z 9. októbra 2014, C, C-376/14 PPU, EU:C:2014:2268, bod 67).
- 64 V tejto súvislosti však treba zdôrazniť, že pokiaľ ide o spor vo veci samej, nebola poskytnutá žiadna indícia takej povahy, z ktorej by mohla vyplývať prezumpcia vôle matky obísť kompetenčné pravidlá stanovené týmto nariadením v oblasti rodičovských práv a povinností.
- 65 Okrem toho treba spresniť, že rozhodnutie o návrate alebo zadržaní dieťaťa nerieši otázku opatrovníckeho práva k nemu. V tomto zmysle nemožnosť použiť konanie o návrat vo veci samej nemá dosah na možnosť otca uplatňovať svoje práva k dieťaťu prostredníctvom konania, v ktorom budú meritom veci rodičovské práva a povinnosti, ktoré sa môže začať na súdoch, ktoré sú vecne príslušné podľa ustanovení nariadenia č. 2201/2003, v rámci ktorého sa bude môcť vykonať hĺbkové preskúmanie všetkých okolností, vrátane správania rodičov (pozri analogicky rozsudok z 5. októbra 2010, *McB.*, C-400/10 PPU, EU:C:2010:582, bod 58).
- 66 Nakoniec a pokiaľ ide o to, ako bolo uvedené v bode 40 tohto rozsudku, že pojem „obvyklý pobyt“ v zmysle nariadenia č. 2201/2003 sa má vykladať v závislosti od najlepšieho záujmu dieťaťa, treba zdôrazniť, že táto primárna úvaha nevedie v tejto veci k takému výkladu, aký navrhuje vnútroštátny súd. Konkrétne, právo dieťaťa udržiavať osobný vzťah a priamy kontakt s oboma svojimi rodičmi, ako sa uvádza v článku 24 ods. 3 Charty základných práv Európskej únie, nevyžaduje odchod dieťaťa do členského štátu, v ktorom sa nachádza bydlisko týchto rodičov pred jeho narodením. Toto základné právo totiž možno chrániť prostredníctvom konania, v ktorom bude meritom veci opatrovnícke právo, akým je to, ktoré sa spomína v predchádzajúcom bode a počas ktorého sa môže opätovne posúdiť otázka opatrovníckeho práva a prípadného stanovenia práva styku.
- 67 Navyše je viac v súlade s kritériom blízkosti, uprednostňovaným normotvorcom Únie v rámci nariadenia č. 2201/2003 práve s cieľom zabezpečenia zohľadnenia najlepšieho záujmu dieťaťa, aby prípadné rozhodnutia, ktoré sa ho týkajú, boli prijaté súdmi členského štátu, v ktorom dieťa od narodenia nepretržite býva (pozri v tomto zmysle rozsudky z 23. decembra 2009, *Detiček*, C-403/09 PPU, EU:C:2009:810, bod 36, a z 15. júla 2010, *Purrucker*, C-256/09, EU:C:2010:437, bod 91).
- 68 V každom prípade Súdny dvor nemá k dispozícii žiadny prvok, na základe ktorého by bolo možné domnievať sa, že za osobitných okolností charakterizujúcich vec samu by bol ovplyvnený najlepší záujem dieťaťa.
- 69 Z týchto dôvodov v takom spore, o aký ide vo veci samej, nemožno článok 11 ods. 1 nariadenia č. 2201/2003 vykladať v tom zmysle, že bezprostredne pred údajným zadržaním, ako tvrdí otec, malo dieťa, predtým, ako sa narodilo, „obvyklý pobyt“ v zmysle tohto ustanovenia v členskom štáte

obvyklého pobytu rodičov. Preto to, že sa matka odmieta vrátiť spolu s dieťaťom do tohto štátu, nemôže predstavovať „neoprávnené premiestnenie alebo zadržiavanie“ dieťaťa v zmysle uvedeného ustanovenia.

- 70 Vzhľadom na všetky vyššie uvedené úvahy treba odpovedať na položenú otázku tak, že článok 11 ods. 1 nariadenia č. 2201/2003 sa má vykladať v tom zmysle, že v takej situácii, akou je tá vo veci samej, v ktorej sa dieťa narodilo a bývalo nepretržite so svojou matkou počas viacerých mesiacov v súlade so spoločnou vôľou svojich rodičov v inom členskom štáte, ako je ten, v ktorom títo rodičia mali pred jeho narodením obvyklý pobyt, z pôvodného zámeru rodičov, pokiaľ ide o návrat matky spolu s dieťaťom do tohto posledného uvedeného členského štátu, nemožno vyvodiť záver, že toto dieťa v ňom má „obvyklý pobyt“ v zmysle tohto nariadenia.

V dôsledku toho v takej situácii nemožno to, že sa matka odmieta vrátiť do tohto istého členského štátu spolu s dieťaťom, považovať za „neoprávnené premiestnenie alebo zadržiavanie“ dieťaťa v zmysle uvedeného článku 11 ods. 1.

O trovách

- 71 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdny dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (piata komora) rozhodol takto:

Článok 11 ods. 1 nariadenia Rady (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 o právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1347/2000, sa má vykladať v tom zmysle, že v takej situácii, akou je tá vo veci samej, v ktorej sa dieťa narodilo a bývalo nepretržite so svojou matkou počas viacerých mesiacov v súlade so spoločnou vôľou svojich rodičov v inom členskom štáte, ako je ten, v ktorom títo rodičia mali pred jeho narodením obvyklý pobyt, z pôvodného zámeru rodičov, pokiaľ ide o návrat matky spolu s dieťaťom do tohto posledného uvedeného členského štátu, nemožno vyvodiť záver, že toto dieťa v ňom má „obvyklý pobyt“ v zmysle tohto nariadenia.

V dôsledku toho v takej situácii nemožno to, že sa matka odmieta vrátiť do tohto istého členského štátu spolu s dieťaťom, považovať za „neoprávnené premiestnenie alebo zadržiavanie“ dieťaťa v zmysle uvedeného článku 11 ods. 1.

Podpisy